

ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİNDE SAVCILIK KURUMU

- I. GENEL OLARAK
- II. ULUSLARASI CEZA MAHKEMESİNDE SAVCILIK KURUMUNUN GÖREVİ, TEŞKİLAT YAPISI VE İŞLEYİŞİ
 - A. GÖREVİ
 - B. SAVCILIK MAKAMININ TEŞKİLAT YAPISI
 1. SAVCI VE SAVCI YARDIMCILARI
 - a. Savcıların Seçimi ve Atanması
 - b. Görev alabilecek savcılarının nitelikleri
 - c. Savcılarının başka bir işle uğraşamaması
 2. KATİP VE KALEM PERSONELİ
 - a. Katip ve katip yardımcılarının seçimi ve atanması
 - b. Savcılık kalem personeli
 3. DANIŞMANLAR
 - C. SAVCILARIN GÖREVDEN EL ÇEKTİRİLMESİ VEYA DAVAYA BAKAMAMASI
 1. Savcının kendi isteğiyle görevden çekilmesi
 2. Tarafların savcıdan çekilmesini istemesi
 3. Savcının Davaya bakamaması
 4. Savcının Davaya bakamamasına karar verecek mercii
 - D. SAVCILARIN İMTİYAZ VE DOKUNULMAZLIKLARI
 - E. SAVCILARIN AYLIK TAHSİS VE MASRAFLARI
 - F. SAVCI VE PERSONELİNİN GÖREVDEN UZAKLAŞTIRILMASI
- III. ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİNDE SAVCILIK MAKAMININ YETKİLERİ
 - A. SORUŞTURMANIN BAŞLATILMASI
 1. Soruşturmaya başlanılmasını istemeye yetkili olanlar
 - a. Bir taraf devlet
 - b. Güvenlik konseyi
 - c. Savcının re'sen soruşturma yetkisi
 2. Savcının soruşturmaya karar verirken nazara alacağı hususlar

3. Başlatılan soruşturmayla ilgili olarak ilgili devletlere bilgi verilmesi ve savcının ilgili devletlerin bilgi isteme hakkı
4. Savcının devlet üzerinde soruşturma yapması
5. Savcının soruşturma sırasındaki yetkileri
6. Savcının soruşturmayla ilgili yükümlülükleri
 - a. Genel yükümlülükler
 - b. Kişilik haklarının korunması

B. SAVCININ SORUŞTURMAYA İLGİLİ OLARAK VERECEĞİ KARARLAR

1. Savcının dava açmak için yeterli nedenin bulunmadığına karar vermesi
2. Soruşturma ve takibinin ertelenmesi

C. SAVCILIK KARARLARINA İTİRAZ

1. İtiraz edebilecekler
2. İtiraz üzerine karar verecek mercii

IV. SAVCILIK MAKAMININ DİĞER YETKİLERİ

- A. Usul ve delil kuralları konusunda değişiklik teklifi yapma yetkisi
- B. Mahkemenin yapacağı düzenlemelerle ilgili olarak görüş beyan etme yetkisi
- C. Tutuklamayı isteme yetkisi (m.58/1)
- D. Savcının isnatları geri alma ve değiştirme yetkisi
 1. Soruşturma aşamasında
 2. Dava aşamasında
 3. Savcının isnat edilen suçların teyidi ile ilgili duruşmada hazır bulunması
- E. Temyiz yetkisi
 1. Kararın temyizi
 2. Cezanın temyizi
 3. Diğer kararların temyizi
 4. Savcının sanık lehine temyiz etmesi

V. ÖN- YARGILAMA KURULUNUN SORUŞTURMA AŞAMASINDAKİ YETKİLERİ

- VI. SAVCILIK MAKAMININ YETKİLERİNİ KULLANIRKEN DİĞER DEVLETLERLE İŞBİRLİĞİ YAPMASI
 - A. İşbirliğine İlişkin Genel Hükümler
 - B. Diğer İşbirliği Yöntemleri
 - C. Savcının Talebi Doğrudan Yerine Getirmesi
- VII. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİNDE SAVCILIK KURUMU

1. GENEL OLARAK

20. yüzyıl insanlık tarihinin en kanlı ve en acımasız katliamlarına sahne olmuştur. Son elli yılda dünya çapında 250' den fazla çatışma çıktı. Bu çatışmalarda çoğu çocuk ve kadınlardan oluşan 86 milyon sivil öldü. 170 milyonun üzerinde kişinin elinden hakları, mülkiyetleri ve haysiyetleri elinden alındı¹. Kuşkusuz bu tür eylemleri yasaklayan uluslararası anlaşmalar mevcuttu. Ancak bu anlaşmaları hayata geçirecek , anlaşmaya aykırılıkları cezalandıracak bir mekanizma yoktu. Bu nedenle mağdurları bir çoğu unutuldu, sanıklar da cezasız kaldı.

17 Temmuz 1998' de Roma' da , 160 ülke, evrensel boyut taşıyan insanlığa karşı suçlar, savaş suçları ve soykırım suçları gibi en ciddi uluslar arası cürümleri yargılayacak daimi bir uluslararası ceza divanı kurmaya karar verdiler. Uluslararası Ceza Divanı Roma Statüsü , ciddi uluslar arası suçların cezalandırılması konusunda bir kilometre taşı teşkil ediyor. Tarihte ilk defa , insanlığa karşı işlenen suçlar , savaş suçları ve soykırım suçlarını kovuşturmak ve cezalandırmak için uluslararası toplumun elinde daimi bir yargısal organ var olmuş oldu.

Kısaca Roma Statüsü olarak adlandırılan Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü, 17 temmuz 1998 tarihinden itibaren devletlerin imzasına açılmıştır. Statünün 126. maddesi gereği Roma Statüsü 60 üye devletin onaylanmasıyla yürürlüğe gireceği düzenlenmiştir. Statü, 31 Aralık 2000 tarihine kadar imzaya açık tutulmuştur. Bu tarihe kadar Statüye katılacak olan devletler sözleşmeyle ilgili çekincelerini sunabileceklerdir. Statüye, 31 Aralık 2000 tarihinden sonra katılacak devletler ise ancak "katılma" yoluyla sözleşmeye dahil olabileceklerdir. UCM'yi kuran Roma Statüsü, gerekli imzaların tamamlanmasından sonra 1 Temmuz 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Roma Statüsünü, 03 Aralık 2002 tarihi itibarıyla imzalayan devlet sayısı 139, onaylayan devlet sayısı ise 87 rakamına ulaşmıştır.²

Bütün insanlığı ilgilendiren suçlarla etkin mücadele için, salt bir mahkemenin varlığı yeterli değildir. Aynı zamanda suç ve suçluların takibi,soruşturulması ve mahkeme önüne çıkarılması aşamasında etkin bir mekanizmanın varlığı kaçınılmazdır. Bu gerçekten hareketle Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kuruluşuna

¹ Bu istatistikler için bkz. <http://www.igc.org/icc/html/u.n..html>

^{2 2} Bkz. <http://untreaty.un.org/ENGLISH/bible/englishinternetbible/partI/chapterXVIII/treaty10.asp>

dair Roma Statüsünde mahkemenin yanı sıra geniş yetkilerle donatılmış bir savcılık kurumuna da yer verilmiştir.

Savaş suçları ve insanlığa karşı işlenen suçlarla ilgili olarak daha önce kurulan ad hoc mahkemelerinin statülerindeki savcılık kurumuna dair hükümlerle Roma Statüsündeki hükümler mukayese edildiğinde ilk bakışta bir benzerlik olduğu görülür. Ancak bu benzerlik görünüşte ve sözde bir benzerliktir. Gerçekte bu anlaşmalar, Ulusal egemenlik ilkesine saygı prensibini nazara alma kaygısı taşımadıkları için savcının yetkilerine herhangi bir sınırlama getirmemişlerdir. Buna karşı UCM' nin kuruluş anlaşması, ulusal egemenlik ve Güvenlik Konseyinin üstünlüğü prensibine fazlasıyla hassasiyet gösterilerek kaleme alınmıştır. Bu nedenle de savcının bağımsızlığı ve gücünü etkileyecek sınırlamalar getirilmiştir. Bir başka anlatımla ad hoc mahkemelerinin aksine UCM' de ulusal egemenlik ile savcılarının bağımsızlığı birbirleriyle çatışan menfaatlerdir. Roma Statüsünün bu çatışan menfaatlerle benimsediği çözüm, zor, karışık bazen de çelişkili uzlaşmalardan oluşmuştur.³

II. ULUSLARASI CEZA MAHKEMESİNDE SAVCILIK KURUMUNUN GÖREVİ, TEŞKİLAT YAPISI VE İŞLEYİŞİ

A. GÖREVİ

Savcılık makamının görevi, statünün 42. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre savcılık kurumu, mahkemenin yargı alanının içinde yer alan suçlarla ilgili bilgiyi almak, mahkeme önünde incelemek , soruşturmak ve tahkikat yürütmekle görevlidir.

Savcılık kurumu görevini icra ederken mahkeme organından bağımsız olarak hareket edecektir. Makamın herhangi bir üyesi dış herhangi bir kaynaktan her hangi bir talimat almayacak veya bu talimat üzerine harekete geçmeyecektir.

Her ne kadar Statüde savcının bağımsızlığına özel vurgu yapılmışsa da bu bağımsızlık özel teminatlarla desteklenmemiştir. Statüde savcıyla ilgili kabul edilen sistem, bir tür vesayet altında savcılık sistemidir. Birçok hükümle savcının bağımsızlığına sınırlamalar getirilmiştir. Soruşturma aşamasında bağımsızlığın sınırlandırılmasında temel rol, Güvenlik Konseyine verilmiştir. Güvenlik Konseyi , Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 7. Bölümünde belirtilen yetkilerine dayanarak savcının soruşturma ve dava açma yetkisini sınırlandırabilecektir. Bir başka deyişle

³ TURONE, G., The Rome Statute of The International Criminal Court : A Commentary, Volume II, Oxford University Press, s. 1140.

ICC sisteminde savcının bağımsızlığı değişebilir niteliktedir. Bu değişebilir niteliğin düzenleyici gücü Güvenlik Konseyidir.⁴

B. SAVCILIK MAKAMININ TEŞKİLAT YAPISI

Savcılık teşkilatı , başında bir savcının bulunduğu mahiyetinde de savcı yardımcıları, katip ve kalem personeli ile danışmanlardan oluşan bir teşkilattır.

Savcı, personel, tesisler ve diğer kaynaklar dahil, makamın işletimi ve yönetimi üzerinde tam yetkiye sahiptir. Savcıya, bu statüye göre verilen işleri yürütme hakkına sahip olacak savcı yardımcıları yardım eder. Savcı yardımcılarının sayısı konusunda bir sınırlama söz konusu değildir. Savcı Yardımcılarının ayrı tabiiyetten olması zorunludur.

1. SAVCI VE SAVCI YARDIMCILARI

a. Savcıların Seçimi ve Atanması (m.42/3)

Savcı, Taraf Devletler Asamblesi üyelerinin mutlak çoğunluğu tarafından gizli oyla seçilir.

Savcı yardımcıları ise, doldurulacak her bir savcı yardımcılığı için savcı tarafından gösterilecek üç aday arasından Taraf Devletler Asamblesi üyelerinin mutlak çoğunluğu tarafından gizli oyla seçilir.

Savcı ve Savcı Yardımcıları, dokuz yıllık bir dönem için seçilirler. Bu süre seçim sırasında Taraf Devletler Asamblesi tarafından kısaltılabilir. Seçilen savcı ve savcı yardımcıları, görev sürelerinin dolmasından sonra tekrar seçilemezler.

b. Görev alabilecek savcılarının nitelikleri

Savcı ve Savcı Yardımcılarının nitelikleri, statünün 42. maddesinin 3. bendinde düzenlenmiştir. Buna göre savcı ve savcı yardımcıları ;

- Çok yüksek ahlaki karaktere sahip
- Ceza davalarının soruşturulmasında ve ceza davasında geniş tatbik deneyimine ve yüksek beceriye sahip
- Mahkemenin çalışma dillerinden en az birinde ileri derecede düzgün ve konuşma kabiliyetine sahip,

⁴ TURONE, s. 1141.

Olmaları gerekir.

c. Savcıların başka bir işle uğraşamaması

Savcı ve savcı yardımcıları tam zamanlı olarak hizmet vereceklerdir. Bu nedenle savcılık görevini ihmal edecek ve bağımsızlıklarına olan güveni etkileyecek herhangi bir faaliyette bulunamazlar. Ayrıca profesyonel yapıdaki diğer herhangi bir işle de uğraşamazlar. (m. 42/ 5)

2. KATİP VE KALEM PERSONELİ

Kalem, mahkemenin yargısal olmayan hizmet ve yönetim işlerinden sorumludur. Kalem mahkemenin esas idari görevlisi olan katip tarafından yönetilir. Katip görevlerini mahkeme başkanının yetkileri altında yerine getirir.

a. Katip ve katip yardımcılarının seçimi ve atanması

Katip, Taraf Devletler Asamblesinin herhangi bir önerisi üzerine yargıçların mutlak çoğunluğuyla ve gizli oyla seçilir. İhtiyacın varlığı halinde yargıçlar, katibin tavsiyesi üzerine bir katip yardımcısı da seçebilirler. (M. 43/ 4)

Katip ve katip yardımcılarının , çok yüksek ahlaki karaktere , yüksek beceriye ve mahkemenin çalışma dillerinden en az birinde ileri derecede düzgün bilgili ve konuşma kabiliyetine sahip olması gerekir. (m. 43/ 3)

Katipler beş yıllık bir süre için seçilirler ve sürenin sonunda tekrar seçilebilirler. Katip yardımcıları da beş yıllık bir dönem için seçilirler. Ancak bu süre yargıçların mutlak çoğunluğu tarafından kısaltılabilir. (m.43/3)

Katip, kalem içinde mağdurlar ve tanıklar birimi oluşturur. Bu birimlerin görevi, savcılık makamı ile danışma içinde mahkeme huzuruna çıkan tanıklarca verilen ifadeler üzerine hayati tehlikede olan tanıklar, mağdurlar ve diğerleri için koruyucu tedbirler , güvenlik düzenlemeleri ve diğer uygun yardımları almaktır.

b. Savcılık kalem personeli (m.44.)

Savcı ve katip kendi makamları için gerekli niteliklere haiz kimseleri atarlar. Personel istihdamında en yüksek verimlilik , yetenek ve bütünlük standartları esas alınır ve statünün 36. maddesinin 8.bendinde ifade edilen Dünyanın ana hukuk

sistemlerinin temsilini, adil coğrafi temsili ve kadın erkek yargıçların adil temsilini gibi kriterler göz önünde bulundurulur.

Katip, Başkanlığın ve Savcılığın onayı ile mahkeme Personelinin atanacağı, ücretlendirileceği ve işten uzaklaştırılacağı şartları ve koşulları kapsayan Personel Düzenlemelerini önerir. Personel Düzenlemeleri, Taraf Devletler Asamblesi tarafından onaylanır.

3. DANIŞMANLAR

Savcı, cinsel ve cinsiyet tecavüzlerinde ve çocuklara karşı şiddet gibi spesifik konularda dahil fakat bunlarla sınırlı olmayan konularda hukuki tecrübeye sahip danışmanlar atar. (m.42/9)

C. SAVCILARIN GÖREVDEN EL ÇEKTİRİLMESİ VEYA DAVAYA BAKAMAMASI

Savcı veya savcı yardımcıları kendi istekleri ile görevden çekilebileceği gibi, belli şartların varlığı halinde başkanlık tarafından da görevden el çektirilebilir.

1. Savcının kendi isteğiyle görevden çekilmesi

Savcı ve ya bir savcı yardımcısı, kendi isteği üzerine belirli bir davada görev almaktan Başkanlık kararıyla muaf tutulabilir(m.42/ 6). Her ne kadar statüde bir neden gösterme zorunluluğu ifade edilmemişse de savcının hiçbir neden göstermeden görevden çekilebileceği sonucu çıkarılmamalıdır. Bu hükmü 42.maddenin 7. bendinde belirtilen nedenler gerekçe gösterilerek savcının görevden çekilebileceği şeklinde anlamak Statünün ruhuna ve çekilmenin mahiyetine uygun bir yaklaşım olur.

2. Tarafların savcıdan çekilmesini istemesi

Soruşturulan veya tahkikat yürütülen kimse , soruşturmanın herhangi bir aşamasında statünün 42.maddesinin 7. bendinde belirtilen nedenlere dayanarak savcı veya savcı yardımcısının davadan uzaklaştırılmasını isteyebilir. (m.42/ 8/a)

3. Savcının Davaya bakamaması (m. 42/7)

Kendilerinin tarafsızlığının herhangi bir nedenle makul olarak şüphe altında bulunduğu bir durumda savcı veya savcı yardımcılarını herhangi bir davaya katılamazlar.

Savcı ve savcı yardımcısı, soruşturulan veya tahkikat yürütölen kişiyi içine alan inter alia mahkeme önündeki bir davada veya ulusal düzeydeki herhangi bir davada daha önce herhangi bir sıfatla yer almışsa bu davadan uzaklaştırılır.

4. Savcının Davaya bakamamasına karar verecek mercii

Savcının veya savcı yardımcısının davadan uzaklaştırılmasına ilişkin sorunları Temyiz Dairesince karara bağlar. (m.42/8)

D. SAVCILARIN İMTİYAZ VE DOKUNULMAZLIKLARI (m. 48.)

Savcı , savcı yardımcılarını ve katip, mahkemenin işi ile ilişkili veya işi üzerinde uğraşırken diplomatik misyon başlarına verilen imtiyaz ve dokunulmazlıklarını aynısından faydalanırlar.

Görevin bitiminde sonra da görevleri gereği yaptıkları her çeşit yazılı ve sözlü eylemlerinden dolayı yargı sürecinden dokunulmaz olmaya devam ederler. Burada hukukumuzda milletvekillerine tanınan kürsü sorumsuzluğuna benzer bir sorumsuzluk söz konusudur. Ancak bu sorumsuzluk, milletvekilinin kürsü sorumsuzluğunun aksine kaldırılabilir bir sorumsuzluktur.

Savcının imtiyaz ve dokunulmazlıkları yargıçların mutlak çoğunluğu tarafından , savcı yardımcılarının imtiyaz ve dokunulmazlıkları ise savcı tarafından kaldırılabilir.

E. SAVCILARIN AYLIK TAHSİS VE MASRAFLARI (m.49.)

Savcı, savcı yardımcılarını, katip ve katip yardımcısının aylık, tahsis ve masrafları Taraf Devletler Asamblesi tarafından kararlaştırılır. Ancak kararlaştırılan aylık ve tahsisler görev süreleri boyunca azaltılamaz.

F. SAVCI VE PERSONELİNİN GÖREVDEN UZAKLAŞTIRILMASI

Savcı , Savcı Yardımcısı, katip veya katip yardımcısı aşağıdaki hallerde görevden uzaklaştırılabilir (m. 46) :

- Statüyle verilen görevin ciddi bir şekilde ihlali veya görevin icrasıyla ilgili çok ciddi suiistimallerin bulunduğu ortaya çıkması
- İlgili kişilerin statüyle verilen görevleri yerine getiremez durumda olmaları.

Yukarıda belirtilen şartların birinin varlığı halinde savcı, Taraf Devletleri Asamblesi tarafından taraf devletlerin mutlak çoğunluğu ile savcı yardımcısı savcının tavsiyesi üzerine taraf devletlerin mutlak çoğunluğu ile katip ve katip yardımcısı ise yargıçların mutlak çoğunluğu ile ve gizli oyla görevden uzaklaştırılır.

VIII. ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİNDE SAVCILIK MAKAMININ YETKİLERİ

A. SORUŞTURMANIN BAŞLATILMASI

Mahkemenin, yargı yetkisine giren bir suçla ilgili olarak yargı yetkisini kullanabilmesi için savcının o suçla ilgili olarak soruşturma başlatması ve soruşturma sonunda dava açması gerekir. Savcı soruşturmayı re'sen başlatabileceği gibi, bir taraf devletin veya Güvenlik konseyinin talebi üzerine de başlatabilir.

Savcı, soruşturmaya ilgili bir karar vermeden önce soruşturmaya konu vakıalarla ilgili mevcut bilgi ve belgeleri incelemek zorundadır. Bu aşama hazırlık incelemesi olarak adlandırılmaktadır. Bu aşamada savcı, öncelikle elindeki belgelerin ciddiyetini analiz eder ve mevcut bilgileri teyit etmek için Devletlerden, uluslararası organlardan ek bilgi ve belge isteyebilir. Hazırlık incelemesinin ne kadar süreceğine dair bir hüküm statüde yoktur. Ancak savcının hazırlık incelemesini belirsiz bir süreye kadar sürdürmesi de mümkün değildir. Savcı, soruşturma için karar vermeye olanak tanıyacak güvenli ve yeterli bilgiye sahip olduğu zaman hazırlık incelemesini sonlandırıp, soruşturmaya ilgili bir karar vermesi gerekir.⁵

1. Soruşturmaya başlanılmasını istemeye yetkili olanlar

Roma Konferasında kimlere soruşturmanın başlatılmasını isteme yetkisinin tanınacağı hususu tartışmalara yol açmıştır. Mahkemenin Statüsüne taraf olan devletlerin yetkisine herhangi bir itiraz olmamasına karşın, BM Güvenlik Konseyinin yetkisi ile savcının re'sen soruşturma yetkisi ihtilaflara yol açmıştır.

⁵ TURONE, s. 1151

Güvenlik Konseyinin yetkisine karşı çıkanlar Güvenlik Konseyinin siyasi niteliğini ileri sürerken , Savcılık makamının yetkisine karşı çıkanlar savcının yetkisini kötüye kullanabileceğini ve kaynak israfına yol açabileceğini ileri sürmüşlerdir⁶. Genel görüşün Güvenlik Konseyine böyle bir yetki verilmesinin Mahkemenin bağımsızlığını etkileyeceği yönünde olmasına rağmen, Roma Statüsünde taraf devletlerin ve savcılık makamının yanı sıra Güvenlik Konseyine de soruşturmanın başlatılmasını isteme yetkisi tanınmıştır.⁷

a. Bir taraf devlet (m.14.)

Bir taraf devlet, mahkemenin yargı alanı içinde işlenmiş gözükten bir veya birden fazla suçla ilgili olarak bir veya birkaç kimsenin bu suçları işlediklerinden dolayı hüküm giyip giymemelerinin belirlenmesi amacıyla ve soruşturma isteğiyle bir olayı savcıya gönderebilir.

Soruşturma talebinde bulunan taraf devlet , mahkemenin yargı alanına giren suçla ilgili olarak elinde bulunan destekleyici belgeleri taleple birlikte gönderecektir.

b. Güvenlik konseyi

Bazı hallerde BM Güvenlik Konseyine ICC' nin işleyişi konusunda önemli görevler verilmiştir. Buna göre Güvenlik Konseyi, mahkemenin yargı alanına giren bir veya birden fazla suç işlenmiş gözüküğü durumda, bu suçların soruşturması talebiyle savcıya başvurabilir (m.13/b).

c. Savcının re'sen soruşturma yetkisi (m.15.)

Savcı, mahkemenin yargı yetkisi içinde bulunan suçlarla ilgili eldeki bilgilere dayanarak soruşturma başlatabilir. Savcı öncelikle alınan bilginin ciddiyetini analiz eder. Bu maksatla ilgili devletlerden, Birleşmiş milletlerin organlarından, hükümetler arası veya hükümet dışı örgütlerden veya uygun bulacağı diğer güvenilir kaynaklardan ek bilgi isteyebilir. Eğer savcı, ön incelemeden sonra sağlanan bilginin soruşturma için makul bir temel oluşturmadığı sonucuna varırsa, bilgi istediği kişi ve kuruluşları bilgilendirir.

Savcı, soruşturmayı sürdürmek için makul temeller bulunduğu sonucuna varırsa topladığı materyalle birlikte soruşturma yetkisi istemiyle Dava

⁶ Bu konuda ABD'nin görüşleri için bkz.:[http:// www.state.gov/s/wci/rls/fs/2002/9978.htm](http://www.state.gov/s/wci/rls/fs/2002/9978.htm)

⁷ ALİBABA, Arzu ; “ Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kuruluşu” , A.Ü.H.F. Dergisi, S, 24, s.193.

Öncesi Kuruluna başvurabilir. Eğer Dava Öncesi Kurul, isteği ve destekleyici materyalleri inceledikten sonra soruşturmayı sürdürmek için makul nedenler bulunduğu ve davanın mahkemenin yetki alanına girdiği görüşüne varırsa soruşturamaya başlatma yetkisi verir.

Dava Öncesi Kurulun soruşturma yetkisi vermeyi ret etmesi, aynı durumla ilgili olarak yeni gerekçelere ve yeni delillere dayanarak savcının daha sonra bir talepte bulunmasına engel değildir.

2. Savcının soruşturmaya başlama kararı ve karar verirken nazara alacağı hususlar (m. 53)

Savcı, mevcut bilgileri değerlendirdikten sonra statüye göre işlem yapmak için hiçbir makul nedenin bulunmadığı sonucuna varmadıkça soruşturma başlatmak zorundadır.

Hazırlık incelemesi sonrası, savcının soruşturma ile ilgili alacağı kararda esas alacağı parametreler Statünün 53/ 1-a-b-c maddelerinde belirtilmiştir. Buna göre aşağıdaki hususlar soruşturma ile ilgili karar verilirken esas alınacaktır:

- Savcı elinde bulunan bilgilerin , mahkemenin yargı yetkisi içinde bir suçun işlenmiş veya işlenmekte olup olmadığına inanmak için makul bir neden oluşturup oluşturmadığı.
- Davanın statünün 17. maddesine göre kabul edilebilir olup olmadığı⁸.
- Suçun ağırlığı ve mağdurların menfaatini göz önünde bulundurarak bir soruşturma açılmasının adaletin menfaatine hizmet etmeyeceğine inanmak için önemli nedenlerin olması.

⁸ Statüye göre bir davanın kabul edilebilirliği, hangi durumlarda davanın kabul edilemez olduğu ifade edilmek suretiyle tayin edilmiştir. Buna göre aşağıdaki hallerde davanın kabul edilemez olduğuna karar verilir :

- a) Devletin soruşturmayı veya takibatı gerçekçi bir şekilde yürütmeyi beceremediği ve istemediği durum hariç, üzerinde yargılama hakkı olan ilgili devlet tarafından dava soruşturulduğunda veya takibata uğradığında
 - Karar devletin gerçekçi bir şekilde dava etmek isteksizliğinden veya yetersizliğinden kaynaklanmadıkça; dava üzerinde yargılama hakkı olan devlet tarafından soruşturulduğunda ve ilgili devletin söz konusu kimseye dava açmamayı kararlaştırdığında
 - Şikayet konusu olan eylemden dolayı ilgili kimse daha önceden yargılandığında ve yeni bir yargılamaya mahkeme tarafından madde 20, paragraf 3' e göre izin verilmediğinde
 - Mahkeme tarafından davanın daha fazla eylemi gerektirecek yeterli önlemde bulunmadığında.

Statünün 53/ 1-a maddesinde belirtilen koşul takdiri olmayıp tamamen objektif verilere dayanır. Bu koşul yalnız soruşturma başlamadan önce değil, soruşturma sırasında da nazara alınabilir ve soruşturma aşamasında bu koşulun olmadığı anlaşılırsa soruşturmaya son verilebilir⁹.

Davanın m. 17' e göre kabul edilebilir olup olmadığı hem takdiri hem de takdiri değildir. M. 17/1-a-b-c ' de belirtilen koşullar takdiri değildir. Ancak m. 17/1-d 'de belirtilen husus tamamen takdiri bir karardır.¹⁰

Soruşturmanın adaletin menfaatine hizmet edip etmeyeceğinin araştırılması koşulu da tamamen takdir olup Common-Law sisteminden Statüye uyarlanmıştır. Bununla birlikte savcının takdir hakkı sınırsız değildir. Savcı, soruşturmanın adaletin menfaatine hizmet edip etmeyeceğini takdir ederken suçların ciddiyetini ve mağdurların menfaatini nazara almak zorundadır. Savcı, eğer olayların yeterli ciddiyette olmadığı, vereceği soruşturmama kararının mağdurları rencide etmeyeceği kanaatine varırsa soruşturmama kararı verebilecektir.¹¹

Savcı soruşturmaya başlama kararından ve kararın nedenlerinden Ön Yargılama Kurulunu, m. 14. 'e göre müracaat yapan devleti ve madde 13 paragraf (b) ye göre Güvenlik Konseyini haberdar etmek zorundadır.

3. Başlatılan soruşturmaya ilgili olarak devletlere bilgi verilmesi ve savcının ilgili devletlerin bilgi isteme hakkı (m.18/1)

Bir taraf devletin talebi üzerine veya savcını re'sen soruşturma başlatması durumunda savcı, tüm taraf devletleri ve söz konusu suçlar üzerinde yargı yetkisi kullanacak olan devletleri haberdar eder.

Savcı, devletleri gizli olarak haberdar edebileceği gibi, kişileri korumak , delillerin tahribini önlemek veya kişilerin kaçmasının önlemek için gerekli olduğunu inanırsa devletlere verdiği bilginin ölçüsünün sınırlayabilir.

4. Savcının devlet üzerinde soruşturma yapması (54/2)

Savcı, soruşturma için gerek görmesi halinde bir devletin ülkesi üzerinde de soruşturma yürütebilir. Savcının bir devlet ülkesi üzerinde soruşturma

⁹ TURONE, s. 1152

¹⁰ TURONE, s. 1152

¹¹ TURONE, s. 1153

yürütebilmesi için statünün 57. maddesinin 3. fıkrasına göre Ön Yargılama Kurulundan yetkilendirme kararı alması gerekir. Ön Yargılama Kurulu aşağıdaki hallerde bir yetkilendirme kararı verebilir :

- Bir taraf devletin toprakları üzerinde devletle ilgili herhangi bir otoritenin yokluğu
- Statünün 9. Kısım hükümlerine göre işbirliği isteğini yerine getirmeye yargı sisteminin herhangi bir parçasının yetenekli olmaması nedeniyle taraf devletin işbirliği istemini yerine getirmeye açık bir şekilde muktedir olmadığıının anlaşılması halinde

Ön Yargılama Kurulunun, bir taraf devletin ülkesi üzerinde soruşturma adımların atmak için savcığı yetkilendirmesi halinde, savcı bu yetkisini, statünün 9. kısmında belirtilen uluslar arası işbirliği ve adli yardım hükümleri uyarınca kullanmak durumundadır.

5. Savcının soruşturma sırasındaki yetkileri

Savcının yetkileri genel itibariyle statünün 54. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenmiştir. Bu hükümlere göre savcı;

- Delil toplayabilir ve inceleyebilir.
- Soruşturmakta olan kimselerin, mağdurların ve tanıkların bulunmasını isteyebilir ve sorgulayabilir.
- Herhangi bir devletin veya hükümetler arası örgütün işbirliğini veya kendilerinin yeteneği veya görevlerine uygun olarak düzenlemelerini isteyebilir.
- Bu statüyle uyuşmasızlık içinde bulunmayan, bir devletin , hükümetler arası bir örgütün veya bir kimsenin işbirliğini kolaylaştırmak için gerekli düzenlemelere veya anlaşmalara girebilir.
- Bilgiyi sağlayanın rıza gösterdiği durum hariç olmak üzere , savcı gizlilik koşuluyla ve sadece yeni delil üretebilme amacıyla elde ettiği belgeleri ve bilgileri , yargılama sürecinin herhangi bir aşamasında ifşa etmemeye anlaşabilir.

- Bilginin gizliliğini, herhangi bir kimsenin korunmasını veya delillerin saklanmasını garanti altına almak amacıyla gerekli tedbirleri alabilir veya gerekli tedbirlerin alınmasını isteyebilir.

6. Savcının soruşturmayla ilgili yükümlülükleri

a. Genel yükümlülükler (m.54/1)

Savcının soruşturma sırasındaki temel yükümlülüğü objektif doğrulara ulaşmaktır. Bu süreçte savcı, sanığın lehine olan vakıaları da araştırmak zorundadır. Bu yükümlülük savcının sadece yargılamanın basit bir tarafı değil, aynı zamanda yargılama makamının tarafsız bir organı olduğunu da teyit etmektedir.¹²

Savcı, gerçeği oluşturmak için statüye göre bir cezai sorumluluk olup olmadığını doğru bir şekilde tayin etmek için tüm delilleri ve gerçekleri kapsayacak şekilde soruşturmayı genişletecek ve aynı zamanda suçlu duruma geçiren ve temize çıkaran durumları eşit bir şekilde soruşturacaktır.

Savcı, suçların etkili soruşturması için uygun önlemleri alacak, mağdurların ve tanıkların menfaatlerini ve madde 7, paragraf 3'te tanımlanan yaş ve cinsiyeti de içeren durumlarına ve sağlıklarına saygı gösterecek ve özellikle cinsel şiddeti , cinsiyet şiddetini veya çocuklara karşı şiddeti içirdiğinde suçun tabiatını da nazara alacaktır.

b. Kişilik haklarının korunması

Statü, soruşturma sırasında kişilik haklarının ihlal edilmemesi için soruşturulan kişinin kişilik haklarını koruyucu ayrıntılı hükümlere yer vermiştir. Statünün 55. maddesinde düzenlenen hükümlere göre, soruşturulan veya soruşturmayla ilgili bir kimse aşağıdaki haklara sahip olacaktır.

- Kendisini suçlamaya veya suçu itiraf etmeye zorlanmayacaktır.
- Herhangi bir zorlamaya, cebire veya tehdide , işkenceye veya diğer çeşit zalim, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye veya cezalandırmaya tabi tutulmayacaktır.

¹² TURONE, s. 1165

- Eğer tam olarak anladığı ve konuştuğu dilden başka bir dilde sorgulanıyorsa, bir yetenekli tercüman yardımına ve tercümeleri herhangi bir bedel ödemeksizin, elde etme hakkına sahip olacaktır.
- Keyfi olarak göz altına almaya veya tutuklamaya tabi olmayacak ve statüde belirtilen nedenler hariç Özgürlüğünden mahrum bırakılmayacaktır.
- Kişi sorgulanmadan önce mahkemeni yargı yetkisine giren bir suçı işlediğine inanmak için nedenlerin bulunduğunu bildirilmesini isteme, sessiz kalma, hukuki yardım isteme ve bir vekilin bulunduğu oramda sorgulanma hakkına sahip oluşunun bildirilmesi ve istek halinde bu taleplerin yerine getirilmesi.

B. SAVCININ SORUŞTURMAYA İLGİLİ OLARAK VERECEĞİ KARARLAR

Statüye göre savcı, soruşturmaya ilgili olarak değişik kararlar verebilmektedir. Savcı , kedisinde mevcut bilgileri değerlendirdikten sonra soruşturma kararı verebileceği gibi soruşturmama kararı da verebilir veya soruşturma kararı verdikten sonra dava açılması için yeterli nedenin bulunmadığına veya soruşturmama kararını aldıktan sonra yeniden soruşturmaya karar verebilir. Savcı bunların dışında belli şartların varlığı halinde soruşturma ve takibi erteleyebilir. Savcının soruşturma kararı yukarıda incelendiği için tekrar bu hususa değinilmeyecek aşıağıda diğer kararları üzerinde durulacaktır.

1. Savcının dava açmak için yeterli nedenin bulunmadığına karar vermesi

Savcı, soruşturma sonucunda dava açmak için yeterli nedenin bulunmadığına karar verebilir. Hangi şartların varlığı halinde dava açılmasına yer olmadığına karar verileceği Statünün 53/ 2 maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre savcı aşıağıdaki hallerde dava açmak için yeterli nedenin bulunmadığına karar verecektir:

- Madde 58' göre bir izni veya celbi gerektirecek yeterli hukuki ve gerçek temel yoksa
- Dava madde 17' e göre kabul edilebilir değilse
- Suçun ağırlığı , mağdurların menfaati ve iddia edilen sanığın yaşı ve hastalığı ve onun iddia edilen suçtaki rolünü de kapsayan tüm durumları hesaba katarak bir soruşturma, adaletin menfaatine değilse.

Savcı soruşturma için yeterli neden bulunmadığına dair kararından ve gerekçelerinden Ön Yargılama Kurulunu, m. 14. 'e göre müracaat yapan devleti ve madde 13 paragraf (b) 7ye göre bir davada Güvenlik Konseyini haberdar etmek zorundadır.

Savcı, her zaman , yeni gerekçeler ve bilgiye dayanarak bir soruşturma veya tahkikat başlatıp başlatmama konusundaki kararını yeniden değerlendirebilir.

2. Soruşturma ve takibinin ertelenmesi

Soruşturma ve takibatın ertelenmesini taraf devletler isteyemez. Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin VII. Bölümüne dayanarak kabul edebileceği bir kararla soruşturma ve takibatın ertelenmesini mahkemeden isteyebilir. Böyle bir isteğin varlığı halinde eğer soruşturma ve takibat başlatılmamış ise 12 aylık süre içinde herhangi bir soruşturma ve takibat başlatılamaz. Eğer soruşturma başlatılmış ise yine aynı süreyle sınırlı olmak üzere soruşturma ve takibat ertelenir.

Güvenlik Konseyinin soruşturma ve takibi erteletmesinin bir sınırı yoktur. Yani aynı veya benzer koşullarda Güvenlik Konseyi bu talebini yenileyebilir ve soruşturma belirsiz bir süreye kadar ertelenebilir.¹³

C. SAVCILIK KARARLARINA İTİRAZ

Savcının soruşturmanın başlatılmamasına veya dava için yeterli nedenin bulunmadığı dair kararları kesin değildir. Bu kararlar aleyhine itirazda bulunulabilir. İtiraz sürecinin amacı , soruşturmama ihtimali riskini azaltmak ve suç teşkil eden fiillerle ilgili soruşturmanın keyfi bir şekilde sonuçlandırılmasını önlemektir.

¹³ TURONE, s. 1141.

1. İtiraz edebilecekler

Savcının yukarıda belirtilen kararlarına karşı madde 14' e göre müracaatta bulunan devlet ile madde 13, paragraf (b)'ye göre Güvenlik Konseyi itirazda bulunabilir.

Eğer savcının işlem yapmama kararı, sadece statünün 53. maddesinin 1 (c) veya 2 (c) paragraflarına dayanıyorsa taraf devletin veya Güvenlik Konseyinin isteği olmasa bile yetkili merci bu kararı gözden geçirebilir.

2. İtiraz üzerine karar verecek merci

İtiraz üzerine karar vermeye yetkili olan merci, Ön Yargılama Kuruludur. Ancak Ön Yargılama Kurulu, savcının verdiği kararı iptal etmeye yetkili değildir. Ön Yargılama Kurulu, Savcıdan sadece verdiği kararı gözden geçirmesini isteyebilir. Savcıdan kararının gözden geçirilmesi istendikten sonra savcı önceki kararında direnebilir.

Savcının işlem yapmama kararı, sadece statünün 53. maddesinin 1 (c) veya 2 (c) paragraflarına dayanıyorsa, bu karar ancak Ön Yargılama Kurulu tarafından teyit edilirse geçerli olacaktır. Eğer bu karar, Ön Yargılama Kurulu tarafından teyit edilmezse savcı, soruşturmayı başlatmak zorundadır.

Bununla birlikte her durumda savcının soruşturmama kararının 53/ 1 ' e göre dayanması halinde Ön Yargılama Kurulunun onayının gerektiği söylenemez. Çünkü Ön Yargılama Kurulunun savcılık kararlarını re' sen gözden geçirmesi zorunlu değildir. Yani Ön Yargılama Kurulu, soruşturmama kararını re'sen gözden geçirme yetkisini kullanmamak suretiyle soruşturmama kararını sessizce onaylayabilir¹⁴.

IX. SAVCILIK MAKAMININ DİĞER YETKİLERİ

A. Usul ve delil kuralları konusunda değişiklik teklifi yapma yetkisi

Usul ve Delil Kurallarında değişiklik yapma teklifinde bulunabilecekler Statünün 51/2 maddesinde düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre savcı da usul ve delil kurallarında değişiklik yapma teklifinde bulunabilir.

Değişiklik teklifleri Taraf Devletler Asamblesi üyelerin üçte iki çoğunluğu tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer.

¹⁴ TURONE, s. 1158

B. Mahkemenin yapacağı düzenlemelerle ilgili olarak görüş beyan etme yetkisi

Yargıçlar, bu statü ve usul ve Delil Kurallarına uygun bir şekilde , mahkemenin rutin işlemesi için gerekli düzenlemeleri mutlak çoğunlukla kabul edeceklerdir. Yapılacak bu düzenlemelerle ilgili olarak tamamlama aşamasında savcıya danışılması ve görüş alınması zorunludur. (52/2)

C. Tutuklamayı isteme yetkisi (m.58)

Savcı, soruşturmanın başlamasından sonra, bir kişinin mahkemenin yetki alanı içindeki bir suçu işlediği konusunda makul nedenlerin varlığı halinde, bu kişinin mahkeme huzuruna çıkarılmasını sağlamak veya kişinin soruşturmayı ve mahkeme muamelelerini engellememesini , tehlikeye atmamasını sağlamak veya ilgili kimsenin mahkemenin yargı alanı içinde ve aynı koşullarda ortaya çıkan bir suçu veya ilgili bir suçu işlemeye devam etmesini önlemek için, tutuklama istemiyle Ön Yargılama Kuruluna başvurabilir.

Ön Yargılama Kurulu, başvuruyu ve savcı tarafından sunulan delilleri inceledikten sonra tutuklama için statüde belirtilen nedenlerin varlığına kani olursa ilgili kişi hakkında tutuklama müzekkeresi çıkartır.

Tutuklama kararı, Ön Yargılama Kurulu tarafından re'sen periyodik olarak veya savcının veya ilgili kimsenin talebi üzerine her zaman gözden geçirilebilir. Ön Yargılama Kurulu, gözden geçirme sonucunda eğer değişen koşulların öyle gerektirdiği konusunda ikna olursa, tutuklama, tahliye veya tahliye koşullarına ilişkin kararının değiştirebilir (m. 60/3).

D. Savcının isnatları geri alma ve değiştirme yetkisi

Savcı, soruşturmanın her aşamasında suçlamaları geri alabilir veya değiştirebilir. Savcının isnatları değiştirmesi veya geri alması, suçlamaların teyit edilmesinden önce ve sonra farklı usule tabi kılınmıştır.

1. Suçlamalar teyit edilmeden önce

Savcı , duruşmadan ve suçlamalar Ön Yargılama Kurulu tarafından teyit edilmeden önce soruşturmaya devam edebilir ve her hangi bir isnadı değiştirebilir ve ya geri çekebilir. Bunun için ilgili kimsenin ve Ön Yargılama Kurulun rızasını almaya gerek bulunmamaktadır. Ancak savcı suçlamaları geri aldığı veya değiştirdiğinde

ilgili kimseyi duruşmadan önce makul bir zamanda haberdar etmek zorundadır. Aynı şekilde suçlamaların geri alınması durumunda geri alma nedenleri konusunda Ön Yargılama Kurulu haberdar edilecektir. (61/4)

2. Suçlamalar teyit edildikten sonra

Suçlamalar teyit edildikten sonra ve mahkeme başlamadan önce Savcı, Ön Yargılama Kurulunun izniyle ve suçlanan kişiye haberdar ettikten sonra , suçlamaları değiştirebilir. Eğer savcı, ek suçlamalar eklemek isterse veya daha ciddi isnatları değiştirmek isterse, isnatları teyit etmek üzere bir duruşma yapılması gerekir. Mahkeme başlamasından sonra , Savcı, Ön-Yargılama Kurulunun izniyle suçlamaları geri alabilir. (61/ 9)

E. Temyiz yetkisi (m.81.)

Savcının, mahkeme kararlarını temyiz hakkı, statünün 81. maddesinde düzenlenmiştir. Savcının temyiz hakkı beraat ve mahkumiyet kararlarının temyizi ile ceza kararlarının temyizi olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Çünkü Statüye göre mahkeme, öncelikle 74. madde uyarınca yargılanan kişinin beraat veya mahkumiyeti konusunda karar verecektir. Eğer ilgili kişi hakkında mahkumiyet kararı verirse bu sefer 76. madde uyarınca uygun bir ceza takdir edecektir.

1. Kararın temyizi

Savcı, aşağıdaki nedenlere dayanarak kararı temyiz edebilecektir.:(m.81/1)

- Yargılama hatası
- Olaylarda hata
- Hukukta hata

Savcı, mahkum olan kişi adına yukarıdaki nedenlere ek olarak yargılama ve kararın adil bir şekilde yapıldığının ve güvenilirliğin etkilendiği durumda da kararı temyiz edebilir.

2. Cezanın temyizi(m.81/2)

Savcı, suç ve ceza arasında bir orantısızlık varsa, Usul ve Delil Kuralları uyarınca cezayı temyiz edebilir.

3. Diğer kararların temyizi

Savcı, mahkumiyet ve beraat kararı ile ceza kararları dışındaki bir kısım kararları da temyiz edebilir. Bu kararlar diğer kararların temyizi başlığı altında Statünün 82. maddesinde düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre savcı ;

- Kabule ve yargı yetkisine ilişkin verilen kararları
- Tutuklanan veya hakkında araştırma yapılan bir kişinin salınmasına veya salınmasının engellenmesi hakkında verilen karar
- Statünün 56. maddesinin 3. paragrafı uyarınca Ön Yargılama Kurulunun kendi inisiyatifiyle almış olduğu kararlar.
- Yargılamanın adil ve süratli bir şekilde yapılmasını veya yargılamanın sonunu çok ciddi olarak etkileyebilecek olan bir karar veya mahkeme veya Ön Yargılama Kurulu'nun , Temyiz Kurulunun yargılamayı önemli şekilde ileteteceği düşüncesiyle almış olduğu resmi bir karar.
- Ön Yargılama Kurulunun Statünün 57. maddenin 3(d) paragraf uyarınca aldığı kararlar.

X. ÖN- YARGILAMA KURULUNUN SORUŞTURMA AŞAMASINDAKİ YETKİLERİ

Statüde Ön-Yargılama Kuruluna özel bir önem verilmiştir. Soruşturma aşamasında Ön-Yargılama Kurulu , savcılık kuruma adeta nezaret etmektedir. Ayrıca yine soruşturma aşamasında bir mahkeme kararının gerektiği hususlarda bu kararı Ön-Yargılama Kurulu vermektedir. Ön-Yargılama Kurulu, madde 15,18,19,54, paragraf 2, madde 61 paragraf 7 ve madde 72 hükümleri uyarınca vereceği kararları yargıçların mutlak çoğunluğu tarafından verir. Diğer kararları ise, Usul ve Delil Kurallarında aksi belirtilmedikçe veya Ön-Yargılama Kurulunun çoğunluğu tarafından istenmedikçe tek bir yargıç tarafından verecektir. (m..57/1-2)

Ön-Yargılama Kurulunun görev ve yetkileri , genel itibariyle Statünün 57/3 maddesinde düzenlemiştir. Buna göre Ön-Yargılama Kurulu,

- Savcının isteği üzerine , bir soruşturma amacıyla gerekebilecek emirleri veya izinleri (müzekkereleri) çıkarabilir.

- Gözaltın alınmış veya madde 58 hükmünce ifade vermek üzere mahkeme huzuruna çıkarılmış bir kimsenin isteği üzerine , madde 56'da tanımlanan tedbirleri de içeren emirleri çıkarabilir veya kişinin kendi savunmasını hazırladığı kişiye yardımcı olması için gerekli olabilecek işbirliğini, Kısım 9' a uygun bir şekilde arzu edebilir.
- Gerekli olduğu yerde mağdurların ve şahitlerin korunması ve gizliliğini, delillerin saklanması, göz altına alınmış veya celpnameye karşılık mahkeme huzuruna çıkan kimselerin ve ulusal güvenlik bilgilerinin korunmasını sağlamak.
- Bir taraf devletin toprağı üzerinde savcıya soruşturma yetkisi vermek
- Bir kişi hakkında göz altına alma veya celp müzekkeresi çıkarıldığında madde 93'e uygun olarak Devletlerle işbirliği sağlamak.

Bu genel yetkilerin dışında Ön-Yargılama Kuruluna statünün değişik maddeleriyle başka yetkilerde verilmiştir. Bu yetkilerin bir çoğuna yukarıda değişik bölümlerde değinilmiştir. Bu nedenle tekrar değinilmeyecektir.

XI. SAVCILIK MAKAMININ YETKİLERİNİ KULLANIRKEN DİĞER DEVLETLERLE İŞBİRLİĞİ YAPMASI

Mahkemenin yargı alanına giren bir suçla ilgili olarak savcılık tarafından yürütülen soruşturma sırasında diğer devletlerle işbirliği hayati bir önem arz etmektedir. Devletlerle işbirliği olmaksızın bir soruşturmanın yürütülmesi çoğu zaman mümkün olamamaktadır.

A. İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN GENEL HÜKÜMLER

Savcı, Taraf Devletlerden veya diğer devletlerden işbirliği talep etme yetkisine haiz değildir. İşbirliği ancak Mahkeme tarafından istenebilmektedir. (m.87/1)

Üye devletler bu statü gereğince Mahkemenin yargı yetkisine giren soruşturma ve cezaların kovuşturulmasında Mahkeme ile tam bir işbirliği içinde çalışırlar. (m.86.)

Mahkeme, Statüye üye olmayan devletleri de kurulacak bir ad hoc uzlaşma gurubu veya başka uygun bir araçla işbirliğine davet edebilir. (m.87/5.)

Mahkeme, bir kişinin tutuklanması ve teslim edilmesi konusunda üye bir devletten talepte bulunduğunda, üye devlet bu talebi yerine getirmek zorundadır. (m.89/1.)

B. DİĞER İŞBİRLİĞİ YÖNTEMLERİ

Diğer işbirliği yöntemleri Statünün 93. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre üye devletler mahkemenin aşağıdaki konularda yardım talebini yerine getirmek zorundadırlar.

- Kişilerin kendisinin ve nerede olabileceğinin belirtilmesi ve suçla ilgili maddelerin yerinin belirtilmesi.
- Soruşturulan ve kovuşturulan tüm kişilerin ifadelerinin alınması
- Yargısal belgelerde dahil olmak üzere tüm belgelerin tebliği
- Mahkeme önünde gönüllü olarak şahit ve bilirkişi olmak isteyenlerin celplerinin kolaylaştırılması
- 7.paragrafta belirtildiği şekilde kişilerin geçici olarak transferinin temin edilmesi
- Mezarlıklarda mezarların açılıp incelenmesi dahil olmak üzere belirli yer ve alanların incelenmesi
- Arama ve el koyma işlemlerinin yerine getirilmesi
- Mağdurların ve şahitlerin korunması ve delillerin muhafazasının temini
- İyi niyetli üçüncü kişilerin haklarına zarar vermemek kaydıyla malvarlığı, hasılat ve değerlerinin belirtilmesi, takip edilmesi, dondurulması veya bunlara el konulması

- Mahkemenin yargı yetkisi içine giren suçların soruşturma ve kovuşturmasını kolaylaştırmak için talep edilen devletin hukuku tarafından yasak olmayan diğer tüm yardım metotları

C. SAVCININ TALEBİ DOĞRUDAN YERİNE GETİRMESİ (m.99)

Kural olarak, Mahkemenin talebi, talep edilen devlet tarafından yerine getirilir. Ancak Statünün 99. maddesinin 4. paragrafında belirtilen şartların varlığı halinde, savcı Mahkemenin 93 ve 96. maddeleri gereğince yaptığı taleplerin yerine getirilmesini doğrudan o devletin toprakları üzerinde yerine getirir.

Madde 99, paragraf 4'e göre; gönüllü olarak bir kişi ile özel mülakat veya bir delil alınması durumu ve talebin yerine getirilmesi için gerekli ise üye devletin yetkili birimleri olmadan bu işlemi yapma ve kamu alan ve bölgelerinde hiçbir değişiklik yapmadan araştırma yapılması durumları dahil olmak üzere talebin başarı ile yerine getirmesi için gerekli olduğu durumlarda Savcı, bu gibi taleplerin doğrudan o Devletin toprakları üzerinde aşağıdaki şekilde yerine getirir.

Eğer suçun topraklarında işlendiği iddia edilen devlet bir üye Devlet ise ve 18. ve 19. maddeler gereği kabul edilebilirlik kararı var ise , Savcı talep edilen Devlet ile tüm muhtemel görüşmeleri yaptıktan sonra talebi doğrudan doğruya yerine getirir.

Diğer durumlarda Savcı talep edilen üye devlet ve mantıki açıklama ve gerekçeler ileri sürmesi durumunda bunları ileri süren Devlet ile görüşmeler yapıldıktan sonra talebi yerine getirir. Eğer talep edilen Devlet talebin yerine getirilmesinde problemler olduğunu tespit ederse , bu durumda gecikmeden meseleyi çözmek için mahkemeye danışır.

XII. SONUÇ

Roma Konferansında Statünün en çok tartışılan hükümlerinden biri de savcılıkla ilgili hükümler olmuştur. Çünkü Statüyle oluşturulmak istenen savcılık kurumu, hukuk tarihinde benzeri olmayan geniş yetkilerle donatılmış, herhangi bir olay ve ülkeyle sınırlandırılmamış ve yetkilerinin kullanımının devletler için ağır politik sonuçlar doğurabileceği bir savcılık kurumudur.

Ulusal egemenlik ilkesine saygı nedeniyle ileri sürülen kaygıların varlığına rağmen kurulacak mahkemenin işlevsel ve etkin kılınması için güçlü ve bağımsız bir savcılık kurumunun gerekliliği de yadsınamaz bir gerçeklik olarak kabul edilmiştir.

Roma Statüsünde savcılıkla ilgili hükümler tetkik edildiğinde tasarlanan sistemin fren ve dengeler sistemi olduğu görülecektir. Bir taraftan savcılık kurumu geniş yetkilerle donatılırken, diğer taraftan da Mahkemeye ve Güvenlik Konseyine savcılık kurumuyla ilgili dengeleyici yetkiler verilmiştir.

Savcının re'sen soruşturma yetkisi, savcıya tanınan en önemli yetkidir. Ancak bu yetki, soruşturma için Ön yargılama Kurulundan izin alma zorunluluğu ile dengelenmiştir. Aynı şekilde savcının re'sen veya bir taraf devletin talebiyle başlatabileceği soruşturmanın dünya siyasetine olası olumsuz etkilerini bertaraf etmek için de Güvenlik Konseyine barışı sağlama ve koruma misyonuyla soruşturmayı erteleme yetkisi tanınmıştır.

Savcının bazı hallerde ilgili devlet üzerinde soruşturmayla ilgili işlemleri doğrudan icra yetkisinin tanınması savcılık kurumuna önemli bir etkinlik sağlanmıştır. Ancak bu yetki de sıkı şartlara ve Ön Yargılama Kurulunun iznine tabi kılınmıştır.

Savcıya sadece aleyhe olan delilleri değil sanığın lehine olan delilleri de toplama ve objektif gerçeği arama yükümlülüğünün getirilmesi önemli bir aşamadır. Gerek soruşturma aşamasında gerekse dava aşamasında sanığa tanınan hak ve yetkiler adil yargılanma hakkını güvence altına almaya yeterli ölçüdedir.

Sonuç itibarıyla Statüde savcılık kurumuna ve soruşturma sürecine dair hükümler, çağdaş hukuk sistemleriyle evrensel hukuk standartlarıyla büyük ölçüde örtüşmektedir. Etkin bir savcılık kurumunun yanında, bu etkinliğin kötüye kullanılmasını önleyici hükümlerle de dengeli bir sistem sağlandığını söylemek mümkündür.

ELEKTRONİK BİBLİYOGRAFYA

1. Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü
<http://www.un.org/law/icc/statute/romefra.htm>
2. Birleşmiş Milletler Uluslararası Ceza Mahkemesi
<http://www.un.org/law/icc/index.html>
3. Uluslararası Ceza Mahkemesi
<http://www.icc.int/>
4. Uluslararası Ceza Mahkemesi İçin Koalisyon
<http://www.iccnw.org/>
5. UCM için ABD Örgütü (USAforICC)
<http://www.usaforicc.org/index.html>
6. Avrupa Konseyi UCM Web Sitesi
<http://www.legal.coe.int/criminal/icc>
7. İnsan Hakları Gözlem Örgütü UCM sayfası

- <http://www.hrw.org/campaigns/icc/>
8. Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesi
<http://www.un.org/ictt/>
9. Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi
<http://www.un.org/icty/>
10. Uluslararası Ceza Mahkemesi için İnternet Kütüphanesi
<http://www.lib.uchicago.edu/~llou/icc.html#internet>
11. UCM için Washington Çalışma Grubu
<http://www.wfa.org/issues/wicc/wicc.html>
12. Uluslararası Mahkemelerle İlgili Proje Grubu
<http://www.pict-pcti.org/home.html>
13. UCM için Amerikan Hükümet Dışı Kuruluşlar Koalisyonu
<http://www.amicc.org/>
14. UCM için Bağımsız Öğrenci Koalisyonu
<http://www.isc-icc.org/>
15. UNA-USA
<http://www.unausa.org/programs/icc.asp>
16. Avrupa Konseyi UCM Web Sitesi
<http://www.legal.coe.int/criminal/icc/>
17. UCM için Elektronik Kaynaklar
<http://www.lib.uchicago.edu/~llou/icc.html>